

Валерія Радзивілюк

докторка юридичних наук, професорка,
 професорка кафедри економічного права
 та економічного судочинства
 Навчально-наукового інституту права
 Київського національного університету імені Тараса Шевченка
 (Київ, Україна)
 Researcher ID: 57205677838
 ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9562-8735>
 vradziv@hotmail.com

УДК 346.91

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ РАНЬОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ВІДПОВІДНО ДО ДИРЕКТИВИ (ЄС) 2019/1023

Анотація. З метою доступу життєздатних суб'єктів економічної діяльності, що потрапили у скрутне фінансове становище, до процедур превентивної реструктуризації, гармонізації національних законів і процедур щодо превентивної реструктуризації, банкрутства та полегшення погашення боргів відбулася імплементація у внутрішнє право держав – членів ЄС положень Директиви (ЄС) про реструктуризацію та неплатоспроможність 2019/1023. Не залишилась осторонь цих процесів й Україна, в якій відбулась транспозиція положень названої Директиви в національне законодавство.

До ключових елементів Директиви (ЄС) про реструктуризацію та неплатоспроможність 2019/1023 належить окреслення системи інструментів раннього попередження.

Метою статті є пошук напрямів розв'язання передбачуваних проблем, зумовлених впровадженням у національне законодавство правового регулювання процедур превентивної реструктуризації та однієї з головних підстав реалізації своєчасного звернення до реструктуризації через застосування інструментів раннього попередження.

Встановлено, що актуальною є відповідь на питання, чи міститься в новітніх нормах законодавства про банкрутство достатньо положень, що можуть сприяти вирішенню проблем, які можуть виникнути у зв'язку з різного порядку економічними труднощами в діяльності боржника на ранній стадії.

Авторка доходить висновку, що: до загальносвітових тенденцій цього часу у сфері регламентації відносин банкрутства, неспроможності належать ті, що пов'язані з упровадженням до названого законодавства багатоваріантних можливостей запобігання банкрутству (неспроможності) боржника; напрацьовано позитивний європейський досвід правового регулювання процедур превентивної реструктуризації та, зокрема, систем раннього попередження неплатоспроможності; брак унормування національним законодавством інструментів раннього попередження неплатоспроможності спричинятиме виникнення проблем, пов'язаних зі своєчасним зверненням до процедур превентивної реструктуризації.

Авторкою досліджені: норми Директиви (ЄС) 2017/1132, що присвячені регламентації інструментів раннього попередження неплатоспроможності; новітні положення, імплементація, яких відбулась у національне законодавство про банкрутство; приписи зарубіжного законодавства, що містять унормування ефективної та прозорої системи інструментів раннього попередження неплатоспроможності та виваженого механізму їх правової реалізації.

Звернення до проблем, що висвітлені у цій статті, зумовлено не тільки нагальною потребою пошуку та визначення напрямів відновлення економіки України, а й її переходом у річище світового економічного розвитку та прагненням нашої країни стати повноправним

членом Європейського співтовариства, в якому законодавство про банкрутство (неспроможність) є однією з ключових складових системи національного та загальноєвропейського законодавства.

У висновках за результатами проведеного дослідження авторка зазначає про нагальну необхідність удосконалення регламентації інструментів раннього попередження неплатоспроможності та відповідно розширення спектра можливостей врегулювання проблем, пов'язаних з очікуваною неплатоспроможністю за рахунок використання позитивного зарубіжного досвіду.

Ключові слова: інструменти раннього попередження неплатоспроможності; превентивна реструктуризація; банкрутство; боржник; законодавство про банкрутство.

Порятунок життєздатних суб'єктів економічної діяльності став ключовим питанням удосконалення законодавства про банкрутство, неспроможність у межах європейського співтовариства та у світовому масштабі загалом.

Яскравим прикладом процесів погодженого законодавчого розвитку, який стрімко поширюється не тільки в законодавстві про банкрутство, неспроможність країн – членів ЄС, а й законодавстві інших країн, може виступати імплементація у внутрішнє право положень Директиви (ЄС) 2019/1023 Європейського Парламенту та Ради від 20 червня 2019 р. про рамки превентивної реструктуризації, про погашення боргу та дискваліфікацію, а також про заходи щодо підвищення ефективності процедур, що стосуються реструктуризації, банкрутства та погашення боргу, та внесення змін до Директиви (ЄС) 2017/1132 (далі за текстом – Директива (ЄС) 2019/1023)¹.

До основних причин розробки та прийняття цієї Директиви належать ті, що мають свої витоки у сфері економіки. До них передусім відносять пандемію Covid-19 і економічну рецесію, що виникла за нею, фінансову кризу суб'єктів економічної діяльності, спричинену пандемією.

У Пропозиції щодо Директиви (ЄС) 2019/1023 Європейської Комісії зазначається:

на цей час у Європі половина всіх суб'єктів економічної діяльності є життєздатними менше 5 років. Кількість корпоративних банкрутств зростає після піку економічної кризи у 2009 р. та залишається вельми значною. У кількох державах-членах існує тенденція спрямовувати життєздатні підприємства, які мають фінансові труднощі, до ліквідації, а не до дострокової реструктуризації <...> наявність своєчасних процедур превентивної реструктуризації забезпечить вжиття заходів до того, як компанії не погасять свої кредити².

¹ Directive (EU) 2019/1023 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 (Directive on restructuring and insolvency) <<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/1023/oj>> (accessed 11.05.2024).

² Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on preventive restructuring frameworks, second chance and measures to increase the efficiency of restructuring, insolvency and discharge procedures and amending Directive 2012/30/EU <https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-48/proposal_40046.pdf> (accessed 11.05.2024).

Прийняття Директиви (ЄС) 2019/1023 також було реакцією на феномен, який спостерігався щодо суб'єктів права континентальної Європи, які здійснюють економічну діяльність під час фінансової кризи, останні реструктурували свій борг за англійською схемою домовленостей, відповідно до якої пропонувалась можливість здійснити реструктуризацію боргу на основі рішення більшості кредиторів. Згідно з цими правилами один кредитор не може заблокувати розумний план реструктуризації, якщо його схвалює більшість кредиторів. Багато європейських країн не пропонували такої можливості поза процедурою банкрутства³.

З названих та інших причин Директива (ЄС) 2019/1023 зобов'язала держави – члени ЄС пропонувати превентивну реструктуризацію суб'єктам економічної діяльності, які перебувають у фінансовій скруті, коли існує загроза неплатоспроможності, з метою запобігання їй та забезпечення життєздатності таких суб'єктів.

Значна частина досліджень, присвячених ранньому виявленню неплатоспроможності, міститься у працях представників економічної науки та банківського права, проте такі дослідження присвячені оцінюванню життєздатності бізнесу боржника, а не інструментам раннього попередження. До висвітлення певних проблем, пов'язаних з Директивою (ЄС) 2019/1023 та з імплементацією її положень у вітчизняне законодавство, звертались лише окремі представники вітчизняної теорії права банкрутства, судової влади та фахівці, які практикують у сфері банкрутства, зокрема: О. Бірюков, О. Бондарчук, О. Гаврилюк, Я. Гринчишин, В. Дерлюк, В. Махінічук, І. Парасій-Вергуненко, П. Пригуза, В. Устименко, В. Філатов та ін. Водночас жодна з робіт зазначених авторів не була спеціально присвячена проблемам введення у національне законодавство системи інструментів раннього попередження.

Метою статті є пошук напрямів розв'язання очікуваних проблем ефективності правозастосування, пов'язаних з введенням підстав реалізації своєчасного звернення до реструктуризації через застосування інструментів раннього попередження.

Обраний Україною курс європейської інтеграції передбачає, зокрема, адаптацію законодавства з питань банкрутства до Директиви (ЄС) 2019/1023. Згідно з умовами укладеного 16 січня 2023 р. Меморандуму про взаєморозуміння між Україною як Позичальником та Європейським Союзом як Кредитором⁴ щодо надання підтримки Україні на 2023 р. визначено критерії реформ як умови отримання чергового траншу. Зокрема, до однієї

³ Study on the issue of abusive forum shopping in insolvency proceedings: European Commission 2022 <https://commission.europa.eu/document/download/0664f511-6e09-4751-b7be-421fde651091_en?filename=Final%20Report%20-%20Abusive%20Forum%20Shopping_Febr%202022.pdf> (accessed 11.05.2024).

⁴ Меморандум про взаєморозуміння між Україною як Позичальником та Європейським Союзом як Кредитором: ратифіковано Законом України від 25 серпня 2020 р. № 825-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_004-20#n2> (дата звернення 11.05.2024).

з таких реформ належить і реформа законодавства про банкрутство, яка полягає у такому:

вдосконалення режимів банкрутства юридичних осіб (корпоративного банкрутства) та неплатоспроможності фізичних осіб шляхом підготовки законодавства, яке дає змогу фізичним особам повне погашення боргу відповідно до основних принципів Директиви (ЄС) 2019/1023 про превентивну реструктуризацію і шляхом ухвалення дорожньої карти для діяльності з розбудови потенціалу для підтримки впровадження кодексу про банкрутство (п. 3 підрозділу “Макрофінансова стабільність” розділу “Б” Додатку I)⁵.

На цей час законодавство України для вирішення проблем неплатоспроможності та погашення вимог кредиторів передбачає можливість застосування до боржника як судових процедур банкрутства, так і тих, що проводяться до відкриття провадження у справі про банкрутство, до яких насамперед належить санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство (ст. 5 Кодексу України з процедур банкрутства, далі – КУзПБ)⁶.

У вітчизняній літературі висловлюються думки про те, що санація, яка проводиться до відкриття провадження у справі про банкрутство відповідно до ст. 5 КУзПБ, та превентивна реструктуризація є явищами одного порядку⁷.

Зазначена позиція не є правильною з огляду на таке:

– положення Директиви (ЄС) 2019/1023 не регламентують процедури, що є аналогічними вітчизняній санації, яка проводиться до відкриття провадження у справі про банкрутство, ‘хоча положення національного законодавства враховують окремі положення Директиви (ЄС) 2019/1023, однак відмінності їх правового регулювання залишаються значними’⁸;

– незважаючи на численні переваги санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство, застосування положень ст. 5 КУзПБ не набуло поширення на практиці: ‘динаміка застосування санаційних процедур, що здійснювалися до порушення провадження у справі про банкрутство, у 2013–2018 рр. була вкрай низькою і за часткою не досягала навіть од-

⁵ Додаток і вимоги до звітності та умови політики. Меморандум про взаєморозуміння між Україною як Позичальником та Європейським Союзом як Кредитором (п. 4).

⁶ Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18 жовтня 2018 р. № 2597-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>> (дата звернення 11.05.2024).

⁷ В Нестор, ‘Досудова санація: діалог боржника і кредиторів на фоні війни’ (Юридична практика, 25.07.2023) <<https://pravo.ua/dosudova-sanatsiia-dialoh-borzhnika-i-kredytoriv-na-foni-viiny>> (дата звернення 11.05.2024); Превентивна реструктуризація: суддя ВС узяв участь в обговоренні реформи сфери неплатоспроможності (21 грудня 2023) <<https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1530364>> (дата звернення 11.05.2024); Європейські тренди в сфері неплатоспроможності крізь призму КУзПБ – аналіз судді ВС Олександра Банаська (16 березня 2023) <<https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1396113>> (дата звернення 11.05.2024) та ін.

⁸ Пояснювальна записка до проекту Закону України “Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства та інших законодавчих актів України щодо імплементації Директиви Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 та запровадження процедур превентивної реструктуризації” <<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42981>> (дата звернення 11.05.2024).

ного відсотка⁹. У 2019–2020 рр. до господарських судів щорічно надходило лише від 9 до 13 заяв про затвердження плану санації до відкриття провадження у справі про банкрутство¹⁰. За 2021–2023 рр. розглянуто 13 справ, у яких предметом розгляду були питання досудової санації. Зокрема, у трьох справах відмовлено в затвердженні плану санації, у двох – затверджено, 3 справи направлено на новий розгляд, а за результатами розгляду ще трьох справ до плану санації внесено зміни¹¹.

Щодо цього в пояснювальній записці до проекту Закону України № 10143 від 12 жовтня 2023 р. зазначено таке:

норми Кодексу щодо проведення процедури досудової санації не встановлюють чіткої процедури їх застосування, містять протиріччя з іншими положеннями Кодексу, не встановлюють чітких гарантій для боржника та кредиторів, які б забезпечували здійснення процедури санації до відкриття провадження у справі про банкрутство. Зазначені недоліки національного законодавства є однією з ключових причин того, що процедура досудової санації фактично залишилась недієвим способом врегулювання заборгованості <...>¹².

Отже, очевидним є факт того, що санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство майже не застосовується на практиці. У зв'язку з цим треба зазначити, що в деяких країнах у законодавстві про банкрутство, неспроможність лишилися положення, які регламентують процедури, що аналогічні вітчизняній досудовій санації, але водночас з'явилися нові норми чи навіть національні закони про превентивну реструктуризацію. Це безпосередньо пов'язано з тенденцією розширення спектра можливостей врегулювання проблем неплатоспроможності суб'єктів економічних відносин.

Зазначена тенденція надає перевагу тим підходам, які на відміну від традиційних, пов'язаних у переважній більшості випадків з ліквідацією суб'єкта економічної діяльності, який має фінансові труднощі, мають на меті відновлення його платоспроможності або принаймні збереження тих його підрозділів, які все ще є економічно життєздатними. Такий підхід, серед інших переваг для економіки, часто дає змогу зменшити втрату робочих місць тощо ((4) L 172/19)¹³.

⁹ К Васьківська, Я Гринчишин, 'Санація як інструмент антикризового управління підприємств' [2021] 2 Ефективна економіка DOI: 10.32702/2307-2105-2021.2.9.

¹⁰ Звіт судів першої інстанції про розгляд справ у порядку господарського судочинства за 2019 р. <https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2019> (дата звернення 11.05.2024); Звіт судів першої інстанції про розгляд справ у порядку господарського судочинства за 2020 р. <https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2020> (дата звернення 11.05.2024).

¹¹ Превентивна реструктуризація: суддя ВС узяв участь в обговоренні реформи сфери неплатоспроможності (н 7).

¹² Пояснювальна записка до проекту Закону України "Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства та інших законодавчих актів України щодо імплементації Директиви Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 та запровадження процедур превентивної реструктуризації" (н 8).

¹³ Directive (EU) 2019/1023 (n 1).

Не залишилась осторонь цих процесів і Україна. 19 вересня 2024 р. Верховна Рада України ухвалила в цілому євроінтеграційний законопроект про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства та інших законодавчих актів України щодо імплементації Директиви Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 та запровадження процедур превентивної реструктуризації, який доповнює Кодекс України з процедур банкрутства новою третьою Книгою “Превентивна реструктуризація”, яка регулює систему правових заходів, спрямованих на недопущення або запобігання неплатоспроможності боржника¹⁴.

Введення європейських стандартів у сферу правової регламентації відносин банкрутства є величезним кроком уперед. Проте, попри сподівання щодо покращення економічної ситуації в нашій країні, пов’язані з застосуванням положень майбутнього національного законодавства про превентивну реструктуризацію, слід зазначити на таке. Директивою (ЄС) 2019/1023 передбачені численні варіанти впровадження превентивної реструктуризації до національного законодавства та унормування певних питань неплатоспроможності, тому законодавцю слід підходити вельми виважено до розробки національної моделі такої процедури, щоб запобігти виникненню негативних наслідків її застосування на практиці. Якість правового механізму реструктуризації та урахування національних умов, у яких вона буде застосована, безпосередньо впливатиме на рівень погашення вимог кредиторів, збереження балансу інтересів боржника та кредиторів, на можливості гнучкості, контролю, витрат, пов’язаних з її застосуванням, а також цілі її введення.

Одним із найважливіших аспектів у проведенні та просуванні реструктуризації є забезпечення того, щоб боржники вжили заходів на ранній стадії. Чим раніше боржник зможе виявити свої фінансові труднощі, тим вища ймовірність уникнути банкрутства¹⁵.

За кілька десятиліть до пандемії Covid-19 у Принципах ефективного банкрутства та режимів кредиторів і боржників Світового банку підкреслювалося, що боржники повинні мати швидкий і ранній доступ до систем банкрутства¹⁶, останнє положення набуло закріплення у Директиві (ЄС) 2019/1023, яка зобов’язує держави – члени ЄС запроваджувати, серед інших механізмів, інструменти раннього попередження, що дає змогу своєчасного

¹⁴ Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства та деяких інших законодавчих актів України щодо імплементації Директиви Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 та запровадження процедур превентивної реструктуризації: Закон прийнято 19 вересня 2024 р. <https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2020> (дата звернення 11.05.2024).

¹⁵ Jessie Pool, ‘Early warning and the restructuring directive: could directors learn from insolvency practitioners?’ (July 04, 2019) <<https://www.leidenlawblog.nl/articles/early-warning-and-the-restructuring-directive-could-directors-learn-from-in>> (accessed 11.05.2024).

¹⁶ Principles for Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes (World Bank) <<https://documents1.worldbank.org/curated/en/391341619072648570/pdf/Principles-for-Effective-Insolvency-and-Creditor-and-Debtor-Regimes.pdf>> (accessed 11.05.2024).

ініціювання процесу реорганізації та збільшує ймовірність збереження життєдатних суб'єктів економічної діяльності.

Тому до ключових елементів цього європейського стандарту належать положення щодо забезпечення суб'єктам економічної діяльності вжиття інструментів раннього попередження неплатоспроможності. Заходи раннього попередження неплатоспроможності є необхідною передумовою входження до процедур превентивної реструктуризації.

У ст. 3 Директиви (ЄС) 2019/1023 наголошено, що на державному рівні має бути забезпечена можливість доступу боржникам до одного або кількох чітких і прозорих інструментів раннього попередження, які можуть виявляти обставини, що можуть призвести до ймовірності неплатоспроможності, і можуть сигналізувати їм про необхідність діяти без зволікання¹⁷.

До таких інструментів, названих Директивою (ЄС) 2019/1023, можуть бути віднесені:

механізми оповіщення про несплату боржником окремих видів платежів; консультаційні послуги, що надаються державними або приватними організаціями; стимули згідно з національним законодавством для третіх сторін, які мають відповідну інформацію про боржника, таких як бухгалтери, податкові органи та органи соціального захисту, повідомляти боржника про негативний розвиток подій¹⁸.

Отже, норми Директиви (ЄС) 2019/1023 містять доволі обмежений перелік можливих інструментів раннього попередження. Крім того, у Директиві (ЄС) 2019/1023 також зазначається про можливість застосування одного з перелічених у ст. 3 інструментів раннього попередження, але таке положення, на нашу думку, ніяким чином не сприятиме ефективності виявлення обставин, що можуть призвести до ймовірності неплатоспроможності, і можуть сигналізувати їм про необхідність діяти без зволікання.

У Законі України “Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства та деяких інших законодавчих актів України щодо імплементації Директиви Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 та запровадження процедур превентивної реструктуризації” (далі за текстом – Закон України № 3985-IX)¹⁹ спостерігається явний брак положень, присвячених унормуванню інструментів раннього попередження неплатоспроможності. До них належать положення, що закріплюють за Державним органом з питань банкрутства у сфері запобігання неплатоспроможності забезпечення розміщення на його вебсайті інформації про доступні інструменти раннього виявлення (попередження) неплатоспроможності (частини 2, 3 ст. 3).

¹⁷ Directive (EU) 2019/1023 (n 1).

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства та деяких інших законодавчих актів України щодо імплементації Директиви Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 та запровадження процедур превентивної реструктуризації (n 14).

За логікою речей приблизний перелік інструментів раннього попередження неплатоспроможності, виходячи з їх важливості для оперативного вирішення суб'єктом економічної діяльності майбутніх фінансових проблем, входження до процедури превентивної реструктуризації, насамперед має бути закріплений у положеннях Закону України № 3985-ІХ.

Крім того, певну регламентацію інструментів раннього попередження неплатоспроможності можна знайти у нормі, що міститься у ч. 2 ст. 33¹ та в положеннях ст. 4 Закону України № 3985-ІХ. Наведені норми Закону України № 3985-ІХ мають надто загальний характер, вони не містять прозорої системи інструментів раннього попередження, чітких приписів щодо її функціонування та характеристик названих інструментів, позбавлені чітко визначеного механізму їхньої реалізації, охоплюють вельми обмежене коло осіб, які беруть участь у реалізації інструментів раннього попередження, не містять приписів щодо відповідальності або заохочувальних заходів або інших заходів впливу на названих осіб тощо.

Тож можна констатувати, що вітчизняний законотворець не намагався створити ефективну систему раннього попередження, хоча один з авторів цього закону – заступник голови Комітету з питань економічного розвитку Олексій Мовчан наголошував на тому, що 'превентивна реструктуризація потрібна, щоб виявити ризики неплатоспроможності підприємств на ранніх стадіях, коли ситуація ще не критична, та, як наслідок, перешкодити (не допустити) банкрутству'²⁰.

У країнах – членах ЄС інформацію про ознаки неплатоспроможності або її загрози керівництву боржника можуть надавати й інші особи, наприклад, профспілки, державні кредитори, які внаслідок затримки, зокрема, виплат соціального страхування, податкових платежів та інших обов'язкових платежів можуть помітити труднощі суб'єктів економічної діяльності раніше інших кредиторів. З метою активізувати діяльність названих осіб щодо надання інформації керівництву суб'єкта економічної діяльності їм можуть бути передбачені певні стимули або заходи відповідальності, а в деяких країнах спонукають державних кредиторів вживати заходів шляхом накладення обов'язку діяти або через втрату преференційного режиму щодо їхніх вимог, якщо вони залишаються пасивними. Відсутність належної реакції з боку керівництва може стати причиною втручання інших органів суб'єкта економічної діяльності, посередницьких структур та інших осіб.

Отже, одним зі шляхів подолання названих проблем, що можуть виникнути при застосуванні норм Закону України № 3985-ІХ, на практиці є звернення до законодавства провідних країн Європейського Союзу, яке вирізняється вищим рівнем розвитку правового регулювання та відповідно

²⁰ Нардеп пояснив, навіщо Україні запроваджувати інститут превентивної реструктуризації (Юридична Газета, 10 травня 2024) <<https://yur-gazeta.com/golovna/nardep-poyasniv-navishcho-ukrayini-zaprovadzhuvaty-institut-preventivnoyi-restrukturizaciyi.html>> (дата звернення 11.05.2024).

застосування форм погодженого розвитку у сфері правової регламентації відносин банкрутства, неспроможності.

Серед усіх існуючих на цей час європейських країн положення французького законодавства, задовго до транспозиції Директиви (ЄС) 2019/1023, заохочували застосування інструментів раннього попередження та аналогів процедур, що натеper має назву “превентивна реструктуризація”²¹. Французьке законодавство сприяє тому, щоб боржники передбачили труднощі та добровільно брали участь у застосуванні інструментів раннього попередження²². Про його ефективність свідчить дослідження, проведене торік командою Deloitte Legal France Restructuring, щодо правозастосування неформальних процедур, які мають превентивний характер, що дає підстави стверджувати, що Франція на цей час справляється з фінансовими труднощами, які можуть загрожувати суб’єктам економічних відносин²³.

У цьому контексті особливу увагу привертають норми першої глави титулу 1 Книги шостої оновленого Комерційного кодексу Франції, гармонізованого з правом ЄС²⁴. У ньому міститься розгорнута, прозора регламентація не тільки комплексу інструментів раннього попередження, а й чітко визначений правовий механізм їхньої реалізації, що спрямований на забезпечення вирішення проблем очікуваної неплатоспроможності без звернення до судових процедур неспроможності.

Система раннього попередження за Французьким комерційним Кодексом містить докладне унормування порядку надання консультаційних послуг. До них може звернутися будь-яка особа, зареєстрована у відповідному державному Реєстрі як суб’єкт економічної діяльності, а також юридична особа приватного права шляхом вступу до профілактичної асоціації, що акредитована постановою представника держави в цьому регіоні.

Основним завданням профілактичних асоціацій є надання їхнім учасникам на конфіденційній основі аналізу економічних, бухгалтерських та фінансових даних, які учасники профілактичних асоціацій зобов’язуються передавати їй на регулярній основі. При виявленні асоціацією ознак труднощів у суб’єкта економічної діяльності асоціація інформує про це керівника даного суб’єкта та може запропонувати йому допомогу експерта. Здійснюючи дії в інтересах своїх учасників, профілактичні асоціації уповноважені:

²¹ Andrés F Martínez, Jean Pierre Brun, Chiara Lunetti, ‘Anticipating financial distress: Could developing countries borrow from the French and the U.S. toolbox?’ <<https://blogs.worldbank.org/en/psd/anticipating-financial-distress-could-developing-countries-borrow-french-and-us-toolbox>> (accessed 11.05.2024).

²² Alexis Hojabr, Saam Golshani, ‘In review: insolvency law, policy and procedure in France’ (October 4 2023) <<https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=b7fae0c5-8690-45b0-b6ed-a5ced51bfaae>> (accessed 12.05.2024).

²³ A guide to pre insolvency and insolvency proceedings across Europe (Deloitte Legal, 2023) <<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ch/Documents/legal/deloitte-ch-en-a-guide-to-pre-insolvency-and-insolvency-proceedings-across-Europe.pdf>> (accessed 21.05.2024).

²⁴ Code de commerce <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000005634379> (accessed 21.05.2024).

укладати угоди, зокрема з кредитними та фінансовими установами, страховими компаніями; отримувати допомогу від органів місцевої влади тощо.

Визначені представники держави уповноважені зобов'язувати компетентні адміністративні служби сприяти профілактичним асоціаціям та в порядку, передбаченому угодою служби Державного банку Франції також можуть залучатися для формулювання висновків щодо фінансового стану членів асоціації. Якщо наявна інформація про те, що суб'єкт економічної діяльності все ж зазнає труднощів, які можуть поставити під загрозу стабільність його функціонування, відбувається втручання у ці відносини голови комерційного суду.

У Франції раннє попередження також може бути пов'язане й з іншими вельми своєрідними позасудовими механізмами, такими як *ad hoc* доручення та процедура примирення. У першому випадку голова комерційного суду призначає *ad hoc* уповноваженого та дає йому відповідне доручення, з метою виконання останнім заходів щодо профілактики. Голова комерційного суду може призначити примирителя, який зобов'язаний сприяти укладенню між боржником та його кредиторами примирювальної угоди.

Зазначені правові моделі регламентації раннього попередження мають багато позитивних і привабливих рис, що зумовлюють ефективність їхнього застосування на практиці. До них слід віднести: органічне поєднання інтересів кредиторів, боржника, публічних інтересів та інтересів інших осіб; наділення широким колом повноважень та обов'язків суду та зазначених у Комерційному кодексі Франції суб'єктів, зокрема: особи, яка може зазнати фінансових труднощів, примирителя, *ad hoc* уповноваженого, прокурора, експерта, аудитора, бухгалтера, нотаріуса, персонал особи, яка може зазнати фінансових труднощів, державних адміністрацій, органів соціального забезпечення, кредитних установ, фінансових компаній, страхових компаній та інших, щодо надання та обміну інформацією, що дає змогу встановити точні дані стосовно економічного, соціального, фінансового становища особи, яка може зазнати фінансових труднощів, її потреби у фінансуванні та, у визначених випадках, заходи, яких слід вжити для цього; чітку процедуру та виважені підстави затвердження примирювальної угоди, призначення *ad hoc* уповноваженого; оперативний та гнучкий зв'язок учасників цієї процедури; оптимальні строки її проведення тощо.

Висновки. Якість правового механізму реструктуризації та урахування національних умов, у яких вона буде застосована, безпосередньо впливатиме на рівень погашення вимог кредиторів, збереження балансу інтересів боржника та кредиторів, на можливості гнучкості, контролю, мінімізацію витрат, пов'язаних з її застосуванням, а також цілі її введення. Норми Закону України № 3985-ІХ мають надто загальний характер, вони не містять прозорої системи інструментів раннього попередження, чітких приписів щодо її функціонування та характеристик названих інструментів, позбавлені визначеного механізму

му їх реалізації, охоплюють вельми обмежене коло осіб, які беруть участь у реалізації інструментів раннього попередження, не містять приписів щодо відповідальності або заохочувальних заходів або інших заходів впливу на названих осіб тощо. Вітчизняний законодавець залишив поза межами своєї уваги створення ефективної системи раннього попередження, попри те, що унормування інструментів раннього попередження неплатоспроможності є необхідною передумовою входження до процедур превентивної реструктуризації, що уможливує її своєчасне ініціювання та збільшує ймовірність збереження життєздатних суб'єктів економічної діяльності.

Для нашої країни досвід та особливості правового регулювання інструментів раннього попередження у рамках превентивної реструктуризації, що існує в країнах Європейського Співтовариства, є вельми актуальними з огляду на: побоювання, що норми Закону України № 3985-ІХ не набудуть поширення на практиці через відсутність концептуальної основи системи раннього попередження, недостатність і невизначеність правової регламентації інструментів раннього попередження та їхніх складових, як, наприклад, норми КУзПБ про досудову санацію та ін.

Підхід до своєчасного запобігання фінансовим труднощам, прийнятий у Франції, може стати джерелом ідей, де узгодженість і неформальні процеси створюють привабливу комбінацію інструментів раннього попередження, яку тією чи іншою мірою можна запозичити, враховуючи національні економічні та фінансові ресурси, інституційну спроможність і наявний досвід у сфері законодавства про банкрутство.

REFERENCES

Bibliography

Journal articles

1. Vaskivska K, Hrynchyshyn Ya, 'Sanatsiia yak instrument antykryzovoho upravlinnia pidpriemstv' [2021] 2 Efektyvna ekonomika DOI: 10.32702/2307-2105-2021.2.9.

Newspaper articles

2. Nardeppoiashnyv, navishcho Ukraini zaprovadzhuvaty instytut preventyvnoi restrukturyzatsii (Iurydychna Hazeta, 10 travnia 2024) <<https://jur-gazeta.com/golovna/nardep-poyashniv-navishcho-ukrayini-zaprovadzhuvaty-institut-preventivnoyi-restrukturyzatsiyi.html>> (accessed 11.05.2024).
3. Nestor V, 'Dosudova sanatsiia: dialoh borzhnyka i kredytoriv na foni viiny' (Iurydychna praktyka, 25.07.2023) <<https://pravo.ua/dosudova-sanatsiia-dialoh-borzhnyka-i-kredytoriv-na-foni-viiny>> (accessed 11.05.2024).

Websites

4. A guide to pre insolvency and insolvency proceedings across Europe (Deloitte Legal, 2023) <<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ch/Documents/legal/deloitte-ch-en-a-guide-to-pre-insolvency-and-insolvency-proceedings-across-Europe.pdf>> (accessed 21.05.2024).

5. Hojabr A, Golshani S, 'In review: insolvency law, policy and procedure in France' (October 4 2023) <<https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=b7fae0c5-8690-45b0-b6ed-a5ced51bfaae>> (accessed 12.05.2024).
6. Martínez A F, Brun J P, Lunetti C, 'Anticipating financial distress: Could developing countries borrow from the French and the U.S. toolbox?' <<https://blogs.worldbank.org/en/psd/anticipating-financial-distress-could-developing-countries-borrow-french-and-us-toolbox>> (accessed 11.05.2024).
7. Pool J, 'Early warning and the restructuring directive: could directors learn from insolvency practitioners?' (July 04, 2019) <<https://www.leidenlawblog.nl/articles/early-warning-and-the-restructuring-directive-could-directors-learn-from-in>> (accessed 11.05.2024).
8. Principles for Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes (World Bank) <<https://documents1.worldbank.org/curated/en/391341619072648570/pdf/Principles-for-Effective-Insolvency-and-Creditor-and-Debtor-Regimes.pdf>> (accessed 11.05.2024).
9. Preventyvnna restrukturyzatsiia: suddia VS uziav uchast v obhovorenni reformy sfery neplatospromozhnosti (21 hrudnia 2023) <<https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1530364>> (accessed 11.05.2024).
10. Yevropeiski trendy v sferi neplatospromozhnosti kriz pryizmu KUzPB – analiz suddi VS Oleksandra Banaska (16 bereznia 2023) <<https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1396113>> (accessed 11.05.2024).

Valeria Radzyviliuk

PROBLEMS OF IMPLEMENTATION OF EARLY WARNING TOOLS IN ACCORDANCE WITH (EU) DIRECTIVE 2019/1023

ABSTRACT. To ensure access for viable economic entities in financial distress to preventive restructuring procedures, the harmonization of national laws and procedures regarding preventive restructuring, bankruptcy, and debt relief has become essential. In this context, the provisions of Directive (EU) 2019/1023 on restructuring and insolvency have been implemented into the domestic law of EU member states. Ukraine has also been part of these processes, having transposed the provisions of the aforementioned Directive into its national legislation.

Key elements of the Directive (EU) 2019/1023 on restructuring and insolvency include the delineation of a system of early warning tools.

The purpose of the article is to identify avenues for addressing the anticipated problems arising from the implementation of legal regulation regarding preventive restructuring procedures in national legislation, as well as one of the main grounds for timely access to restructuring through the use of early warning tools.

It has been established that an important question is whether the recent norms in bankruptcy legislation contain enough provisions that could help address the issues that may arise due to various economic difficulties faced by the debtor at an early stage.

The author concludes that: the current global trends in the regulation of bankruptcy and insolvency relationships include the implementation of multifaceted options for preventing the bankruptcy (insolvency) of debtors; there is a positive European experience in the legal regulation of preventive restructuring procedures, particularly regarding systems of early warning for insolvency; and the lack of regulation in national legislation concerning early warning tools for insolvency will contribute to the emergence of problems related to timely access to preventive restructuring procedures.

The author examines the following: the provisions of Directive (EU) 2017/1132 that focus on the regulation of early warning tools for insolvency; the recent provisions that have been implemented into national bankruptcy legislation; and the directives from foreign legislation that establish an

Валерія Радзивілюк

effective and transparent system of early warning tools for insolvency and a balanced mechanism for their legal implementation.

Addressing the issues highlighted in this article is driven not only by the urgent need to find and determine pathways for the recovery of Ukraine's economy but also by its transition into the sphere of global economic development and the aspiration of our country to become a full-fledged member of the European community, where bankruptcy (insolvency) legislation is one of the key components of both national and European legislation.

In the conclusions of the research conducted, the author emphasizes the urgent necessity to improve the regulation of early warning tools for insolvency and, accordingly, to expand the range of possibilities for addressing issues related to anticipated insolvency by leveraging positive foreign experience.

KEYWORDS: early warning tools for insolvency; preventive restructuring; bankruptcy; debtor; bankruptcy legislation.